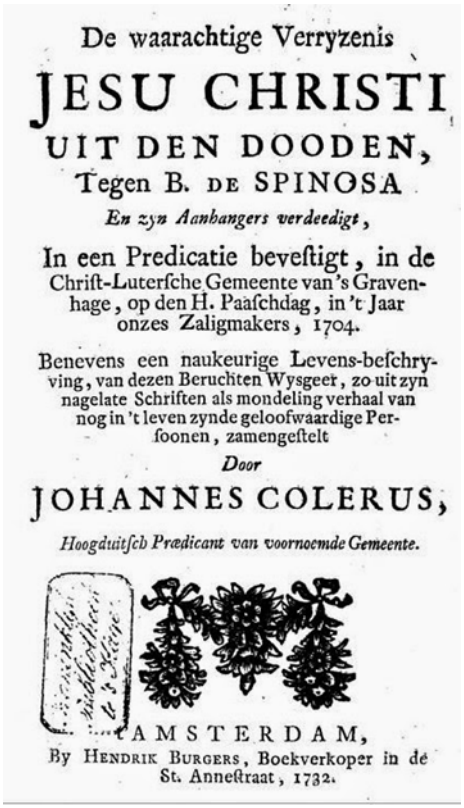

Museum Het Spinozahuis

Factsheet "de dood van Spinoza'

Toelichting

Wat er bekend is over de door van Spinoza komt voornamelijk uit de biografie van Spinoza opgesteld door Colerus: "Korte, dog waaragtige Levensbeschyving van Benedictus de Spinoza" (1705) en een korte passage uit de *Voorreden* van de *Nagelate Schriften*.

De waarachtige Verryzenis
JESU CHRISTI
UIT DEN DOODEN,
Tegen B. DE SPINOSA
En zyn Aanhangers verdeedigt,
In een Predicatie beveſtigt, in de Chriſt-Luterſche Gemeente van 's Gravenhage, op den H. Paaſchdag, in 't Jaar onzes Zaligmakers, 1704.
Benevens een naukeurige Levens-beſchryving, van dezen Beruchten Wysgeer, zo uit zyn nagelate Schriften als mondeling verhaal van nog in 't leven zynde geloofwaardige Perſoonen, zamengeſtelt
Door
JOHANNES COLERUS,
Hoogduitſch Prædicant van voornoemde Gemeente.
AMSTERDAM,
By HENDRIK BURGERS, Boekverkoper in de St. Anneſtraat, 1732.

Voorreden

Jarig Jellles, een van Spinoza's vrienden, schrijft op de tweede (niet genummerde) bladzijde van de '(…) *in welke leste plaats* (den Haag) *hy in dit jaar op d'eenentwintigste van Februari ruim vierenveertig jaar out zijnde, aan zekere ziekte, de Tering genoemt, overleden* is.'

Het woord tering betekende in de 17de eeuw niet wat het nu voor ons betekent. Longaandoeningen, van welke aard ook, werden toen algemeen met die naam aangeduid.

Vier dagen na het overlijden werd Benedictus Spinoza ten grave gedragen

Biografie van Colerus 1705,

Uit deze biografie weten we dat Spinoza een mooie begrafenis kreeg: *'Het Lyk wierd den 25. Februari met 6 Karossen in de Nieuwe Kerk op 't Spuy begraven, en van veel aanzienelyke luiden uitgeleid.'*

Merkwaardig toch: zes koetsen én begraven in een christelijke kerk! Spinoza, alom bekend als 'ongodist' werd begraven in de nieuwe kerk aan het Spui. Vloemans besloot in 1933 daaruit, niet ten onrechte, dat Spinoza toch moest beschikken over invloedrijke vrienden.

Spinozakring De Lier
Spinoza's huurgraf met het nummer 162 lag links van de huidige kansel en niet ver van de laatste rustplaats van Johan de Witt. Na twaalf jaar werd het graf geruimd en werd zijn stoffelijk overschot herbegraven achter de kerk.

Naar aanleiding van de 250ste verjaardag van zijn overlijden werd in 1927 op die plek een sobere grafsteen onthuld met het opschrift:

TERRA HIC
BENEDICTI DE SPINOZA
IN ECCLESIA NOVI OLIM
SEPULTI
OSSA TEGIT

Vertaling: Deze aarde bedekt de botten van Benedictus de Spinoza die ooit in de Nieuwe Kerk begraven werden.

Onder het portretreliëf op de verticale steen werd in 1958 op initiatief van David Ben-Goerion (1886-1973), eerste premier van Israël - een Spinozabewonderaar - een zwarte bazaltsteen (uit de bergen van Galilea) aangebracht met het Hebreeuwse opschrift *Amcha*, Uw Volk. Op de liggende grafsteen wordt ook zijn 'Caute-zegel' afgebeeld.

Nalatenschap / Haags gemeente archief

Tijdgenoten van Spinoza, ook diegenen die het niet met zijn ideeën eens zijn, beschrijven zijn levenswijze als eenvoudig, bescheiden en sober. Hij laat dan ook weinig bezittingen achter wanneer hij in februari 1677 overlijdt. Om zijn schulden af te lossen en zijn begrafenis te betalen, worden de bezittingen van Spinoza in november 1677 door de Haagse notaris Willem van den Hove op een veiling verkocht.

Wat die bezittingen precies zijn, blijft tot 1889 onbekend. In dat jaar publiceert de gemeentearchivaris van Den Haag, Servaas van Rooijen, een in maart 1677 opgestelde inventarislijst.

De originele akte met de genoemde inventarislijst is in het beheer bij het Haags Gemeentearchief en opgenomen in een boekwerk met notariële akten. Dit boek is digitaal in te zien via deze website, waarbij vanaf beeld 27 de akte te zien is.

In de kast in T4 wordt een indruk gegeven van de items in zijn nalatenschap.